

از نیل تا قیروان؛ پیوند شاعران ایرانی با آفریقا

۳۱ فروردین ۱۴۰۵ ساعت ۱۶:۰۰

اشعار فارسی سده‌های میانه پر است از نام‌های سرزمین‌های آفریقایی؛ از آفریقه و مصر تا زنگبار و نیل. این یادکردها نشان از آشنایی و تأثیرپذیری ادبی و فرهنگی میان ایران و آفریقا دارد—پیوندی که بر پهنه‌ی زبان و خیال شکل گرفت، نه مرزهای جغرافیا.

در سده‌های میانه اسلامی، در مصر تا حدی به زبان فارسی توجه شده و کتاب ابو حیان غرناطی (سده ۷ ق/۱۳ م) با نام منطق الخرس فی لسان الفرس که اکنون از میان رفته، حاصل آشنایی با این زبان در همان محیط است. در اشعار فارسی نام آفریقا به صورت «آفریقه» ضبط شده و اغلب منظور از واژه «آفریقه»، آفریقای شمالی و به ویژه تونس کنونی و مناطق مجاور آن بوده است و در مفهوم قاره آفریقای امروزی (با حدود جغرافیایی شناخته شده) به کار نرفته است. قدیم‌ترین شاعری که از آفریقه یاد کرده منوچهری دامغانی (اوایل سده پنجم) است: «روزی بود کاین پادشاه بخشد ولایت تو را از حد خط استوا تا غایت آفریقه، چون به لشکرگه او آئینه پیل زند شاه آفریقه را جامه فرونیل زنند.» در ذهن سرایندگان، آفریقا یکی از دورترین مناطق در غرب عالم بوده است، خاقانی شروانی (شاعر سده ششم) گوید: «از در آفریقه تا حد چین نام او فاروق دین افزای باد» بسیاری معتقدند که حوادث آفریقا الهام بخش برخی از اشعار اسدی طوسی بوده است: «و ز آنجا سپه بردی زی قیروان که گیرد به تیغ از فریقی روان بر مرز آفریقه با سپاه چو آمد شد این آگهی نزد شاه» همچنین بسیاری از شاعران، نام بخش‌هایی از آفریقا همانند مغرب، مصر، زنگبار، نیل یا شهرهای این قاره همچون قاره و قیروان را در اشعار خود آورده‌اند: «گفتم خراج مصر طلب می کند لب گفتا در این معامله کمتر زیان کنند» (دیوان حافظ) یا «نگویم که بر آب قادر نیند که بر شاطی نیل مستسقی اند.» (گلستان)

منبع: نشرکتاب، جواد، زمینه‌های تأثیر و تأثر هنر و معماری حوزه‌های تمدنی آفریقا و ایران، مجموعه مقالات اولین همایش فرهنگی-تمدنی ایران و آفریقا، ج ۲، چ اول، مرکز مطالعات آفریقا، ۱۳۸۱، ص ۳۶

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/50300/آفریقا-ایرانی-شاعران-پیوند-قیروان-نیل/50300>